

Kohti kulttuurista osallisuutta ja toimijuutta – tuottamispohjainen oppiminen koulujen musiikinopetuksessa

Aleksi Ojala

Suomalaisissa opetussuunnitelmissa on jo pitkään peräänkuulutettu yhteisöllisyyteen, luovaan työskentelyyn ja teknologian hyödyntämiseen perustuvien työtapojen tärkeyttä koulun musiikinopetuksessa (Muukkonen 2010). Kun tutkijat ovat jalkautuneet kouluihin ottamaan selvää mitä musiikintunneilla tapahtuu, he ovat kuitenkin huomanneet, että koulujen musiikinopetus keskittyy suurelta osin jo olemassa olevien musiikkiteosten tulkintaan perinteisillä koulu- ja bändisoittimilla (Juntunen 2011; Partti 2013). ArtsEqual-hankkeen Arts@School -tutkimusryhmään liittyvän tutkimukseni tavoitteena on ollut kehittää tuottamispohjaisen oppimisen menetelmä (*learning through producing*), jossa musiikkia opitaan kouluissa pitkäkestoisen, luovan, teknologia-avusteisen tiimityön kautta.

Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman perusteet nojaavat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan ”oppilas on aktiivinen toimija” ja musiikin opetuksen yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi on määritelty ”aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen” kasvattaminen (Opetushallitus 2014, 17, 422). Tässä yhteydessä osallisuuden käsitteellä tarkoitetaan aktiivista toimintaa ryhmän, yhteisön tai yhteiskunnan jäsenenä (Opetushallitus 2014, 422; Virolainen 2015, 93). Toimijuuden käsitteellä puolestaan tarkoitetaan yksilön tietoisuutta omista mahdollisuuksistaan toimia inhimillisessä vuorovaikutuksessa (Karlsen 2011). Tuottamispohjaisen oppimisen menetelmä pyrkii lisäämään nuorten kulttuurista osallisuutta ja toimijuutta tarjoamalla heille mahdollisuuden toimia paitsi musiikin kuuntelijoina ja tulkitsijoina, myös musiikin tuottajina. Tutkimus pyrkii siis vaikuttamaan siihen, että tulevaisuuden Suomessa yhä useampi nuori saa koulussa säännöllisesti oppia musiikkia myös säveltämällä, sanoittamalla, sovittamalla, äänittämällä ja miksaamalla omia kappaleita, ja jakaa tuottamaansa musiikkia halutessaan myös koulun ulkopuolella. Lisäksi tuottamispohjaisen oppimisen menetelmän tavoitteena on tukea opiskelijoiden dialogista oppimista (Paavola ja Hakkarainen 2009). Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen painopiste ei ole ainoastaan yksilöissä tai yhteisöissä vaan siinä, miten opiskelijat yhteistyössä kehittävät jaettavia musiikillisia artefakteja, kuten esimerkiksi äänitteitä tai musiikkivideoita.

Tutkimusasetelmani noudatti kehittämistutkimuksen (*design-based research*) metodologiaa, jossa pyritään kehittämään ja testaamaan uusia pedagogista innovaatioita ja laajennettavissa olevia malleja autenttisissa oppimistilanteissa (Barab 2014). Kehittämistutkimuksen periaatteiden mukaisesti tutkimus toteutettiin kehittämällä ja testaamalla kahta verkko-oppimateriaalia, joissa musiikin oppimista

lähestytään oman musiikin tuottamisen kautta. Verkko-oppimateriaalit kehitettiin yhteistyössä Rockway-musiikkikoulun¹ ja Tabletkoulun² kanssa ja niitä testattiin lukion pakollisilla musiikinkursseilla neljässä suomalaisessa lukiossa. Tutkimuksen tulokset on julkaistu osana artikkelipohjaista väitöskirjaani (Ojala 2017).

Tutkimusaineisto koostui yhteistyökoulujen opiskelijoiden kurssipäiväkirjoista, opiskelijoiden ja opettajien haastatteluista sekä opiskelijoille teetetyistä kyselyistä. Tutkimusaineistosta vedettyjen johtopäätösten perusteella voidaan todeta, että opiskelijat kokevat oman musiikin tuottamisen motivoivaksi ja hauskaksi tavaksi oppia musiikkia, mikäli he ovat saaneet mahdollisuuden tutustua musiikin peruselementteihin, keskeisimpiin musiikillisiin työkaluihin ja toisiinsa ennen luovan, teknologia-avusteisen tiimityön aloittamista.

Tutkimuksen johtopäätökset osoittavat myös, että kun musiikillista tietoa, taitoa ja identiteettiä rakennetaan oman musiikin tuottamisen kautta, opiskelijoille avautuu mahdollisuuksia hyödyntää digitaalitekniikkaa musiikin oppimisessa, muodostaa käytäntöyhteisöjä (*community of practice*, Wenger 1998), opiskella heille itselleen olennaisten musiikillisten materiaalien ja työkalujen parissa, sekä oppia ja työskennellä omalla lähikehityksen vyöhykkeellään (*zone of proximal development*, Vygotsky 1978).

Digitaalinen vallankumous on mullistanut tavan tehdä, jakaa, kuunnella ja oppia musiikkia. Samalla se on määritellyt uudelleen kulttuurin tuottajien ja vastaanottajien rooleja (Bruns 2008). Tietokoneiden ja mobiililaitteiden kasvanut rooli kouluissa on viime aikoina herättänyt musiikinopettajat ja musiikkikasvatuksen tutkijat pohtimaan uudestaan koulujen musiikinopetuksen tehtävää (ks. esim. Wise, Greenwood ja Davis 2011). Vielä nykyäänkin lapset ja nuoret saavat musiikillisen äänensä kuuluviin koulussa lähinnä vain kevät-, joulu- ja itsenäisyyspäiväjuhlissa. Tällöinkin musiikillista osaamistaan esittelemään pääsevät usein vain opettajan valitsemat oppilaat. Tuottamis pohjainen oppimisen menetelmä osana koulujen musiikinopetusta lisäisi parhaimmillaan kaikkien lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta ja toimijuutta kansallisen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti siten, että he saisivat säännöllisesti mahdollisuuden tuottaa, esittää ja jakaa heille itselleen relevanttia musiikkia. Tutkimuksessa kehitettyjen työskentelytapojen laajentaminen kaikkiin Suomen kouluihin vaatisi kuitenkin laaja-alaisemman tutkimuksen toteuttamista sekä uudenlaisia resursseja muun muassa välineistöön ja opettajien täydennyskouluttamiseen.

Lähteet

Barab, Sasha. 2014. "Design-based research: A methodological toolkit for engineering." Teoksessa *The Cambridge handbook of the learning sciences*, toim. R. Keith Sawyer, 270–302. New York: Cambridge University Press.

¹ <https://www.rockway.fi/>

² <https://www.tabletkoulu.fi/>

- Bruns, Axel. 2008. *Blogs, Wikipedia, Second Life and Beyond from Production to Producers*. New York: Peter Lang.
- Juntunen, Marja-Leena. 2011. "Musiikki". Teoksessa *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla*, toim. Sirkka Laitinen, Antti Hilmola ja Marja-Leena Juntunen, 36–94. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1. Helsinki: Opetushallitus.
- Karlsen, Sidsel. 2011. Using musical agency as a lens: Re-searching music education from the angle of experience. *Research Studies in Music Education* 33 (2):107–121.
- Muukkonen, Minna. 2010. *Monipuolisuuden eetos. Musiikin aineenopettajat artikuloimassa työnsä käytäntöjä*. Studia Musica 42. Helsinki: Sibelius Academy.
- Ojala, Aleks. 2017. *Learning Through Producing: The Pedagogical and Technological Re-design of a Compulsory Music Course for Finnish General Upper Secondary Schools*. Studia Musica 72. Helsinki: The Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki.
- Opetushallitus. 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.
- Paavola, Sami ja Kai Hakkarainen. 2005. "The Knowledge Creation Metaphor: An Emergent Epistemological Approach to Learning". *Science & Education* 14: 353–557.
- Partti, Heidi. 2013. "Uudistuva muusikkous hanke tutkii musiikin luovia työtapoja ja säveltämistä kouluissa ja musiikkioppilaitoksissa". *Musiikkikasvatus* 16 (1): 47–54.
- Violainen, Jutta. 2015. *Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 26.
- Vygotsky, Lev S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wenger, Etienne. 1998. *Communities of Practice. Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wise, Stuart, Janika Greenwood ja Niki Davis. 2011. "Teachers' use of digital technology in secondary music education: Illustrations of changing classrooms." *British Journal of Music Education* 28 (2): 117–134.

MuT Aleks Ojala (aleksi.ojala@uniarts.fi) työskentelee Taideyliopiston tutkimuskeskus CERADA:ssa tutkijatohtorina.